

PATVIRTINTA
LŠTA Tarybos nutarimu
2004 m. gegužės 5 d.
Protokolas Nr. 1.

LIETUVOS ŠILUMOS TIEKĖJŲ ASOCIACIJA

El. paštas ldha@ldha.lt Interneto svetainė www.lsta.lt

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos gairės

Gairė Nr.1

ŠILUMOS ŪKIO PLANAVIMAS

Turinys

1. Įžanga	3
1.1. Šilumos ūkio plano tikslas	3
1.2. Teisinė aplinka	3
1.3. Specialiojo plano įtakojamos interesų grupės.....	4
1.4. Specialiojo plano rengimo finansavimas ir planavimo kaina	6
2. Specialiojo plano rengimo etapai.....	8
2.1. Parengiamasis etapas	8
2.2. Plano rengimo etapas.....	8
2.3. Privalomųjų procedūrų etapas	11
3. Specialiojo plano įdiegimas.....	12
4. Naudojami metodai.....	13
4.1. Mažiausių visuomeninių kaštų vertinimas	13
4.2. Mažiausių vartotojų kaštų vertinimas	14
4.3. Mažiausių visų centralizuotai tiekiamos šilumos vartotojų kaštų vertinimas	15
4.4. Mažiausių savivaldybės kaštų vertinimas	16

1. Įžanga

1.1. Šilumos ūkio plano tikslas

Pagal Šilumos ūkio įstatymą (Žin., 2003, Nr. 51-2254), pagrindinis šilumos ūkio specialiojo plano tikslas yra tenkinti vartotojų šilumos poreikius vartotojui mažiausiomis sąnaudomis ir neviršijant leidžiamo neigiamo poveikio aplinkai.

Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklėse (Žin., 2004, Nr. 12-360, 8.1-8.3 papunkčiai) šilumos ūkio specialiojo plano tikslai detalizuojami:

1. „Šilumos ūkio specialiaisiais planais suformuojamos ilgalaikės savivaldybės šilumos ūkio modernizavimo ir plėtros kryptys, pagal Nacionalinės energetikos strategijos nuostatas.“ Taigi, per šilumos ūkio specialųjį planą nacionaliniai tikslai perkeliama į žemesnį lygmenį.
2. „Šilumos ūkio specialiaisiais planais siekiama suderinti valstybės, savivaldybės, energetikos įmonių, fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių interesus aprūpinant vartotojus šiluma ir energijos ištekliais šilumos gamybai.“ Šilumos ūkio specialiaisiais planais įgyvendinama konkurencija šilumos ūkyje – planavimo lygmeniu, taip siekiama išvengti dvigubų investicijų ir tuo pačių dvigubų kaštų.
3. „Šilumos ūkio specialusis planas turi reglamentuoti aprūpinimo šiluma būdus ir (ar) naudotinas kuro ir energijos rūšis šilumos gamybai šilumos vartotojų teritorijose (zonose).“ Svarbu, jog plane būtų atsižvelgiama ne tik į trumpalaikį poveikį bet įvertinamas priimtų sprendinių ilgalaikis poveikis.

Šilumos ūkio specialusis planas labai svarbus CŠT įmonei, nes lyginant įvairius aprūpinimo šiluma būdus esamu momentu, dažnai gaunamos nepalankios CŠT išvados, tačiau atlikus detalesnę analizę, paaiškėja, jog CŠT yra geriausia alternatyva ilgalaikėje perspektyvoje. Svarbu suprasti, jog Šilumos ūkio specialusis planas nėra tik CŠT planas, tai visos savivaldybės šilumos ūkio infrastruktūros (taip pat ir dujotiekio) planas, reglamentuojantis vartotojui palankiausias ir nacionalinius tikslus atitinkančias plėtros kryptis.

1.2. Teisinė aplinka

Pagrindiniai reglamentuojantys įstatymai yra šie:

- Šilumos ūkio įstatymas (Žin., 2003, Nr. 51-2254)
- Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklės (Žin., 2004, Nr. 12-360)
- Teritorijų planavimo įstatymas (Žin., 1995, Nr. 107-2391)
- Nacionalinė energetikos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 10 d. nutarimu Nr. IX-1130 (Žin., 2002, Nr. 99-4397)
- Savivaldybės bendrasis planas

Pagal Teritorijų planavimo įstatymą šilumos ūkio infrastruktūra yra specialiojo planavimo objektas. Šiame įstatyme apibrėžti bendri planavimo tikslai, specialiojo planavimo rengimo dokumentai ir procedūros. Specialiojo plano sprendiniai turi neprieštarauti bendrajam planui.

Šilumos ūkio plėtrą ir tikslus nacionaliniu lygmeniu reglamentuoja Nacionalinė energetikos strategija. „Savivaldybių šilumos ūkio specialieji planai privalo atitikti valstybės strategiją, nacionalinius energetikos tikslus bei Vyriausybės patvirtintas šilumos ūkio plėtros kryptis“ (Šilumos ūkio įst., 8 str.).

Šilumos ūkio valdymą, veiklą šioje srityje, santykius tarp šilumos gamintojo, tiekėjo ir vartotojo reglamentuoja Šilumos ūkio įstatymas. Šis įstatymas numato, jog „Savivaldybės tvarko šilumos ūkį pagal savivaldybių tarybų patvirtintus šilumos ūkio specialiuosius planus“ (Šilumos ūkio įst. 7 straipsnis).

Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimą reglamentuoja Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklės (Žin., 2004, Nr. 12-360).

1.3. Specialiojo plano įtakojamos interesų grupės

Galima išskirti tokias pagrindines interesų grupes (1 Lentelė), kurias tiesiogiai įtakoja specialiojo plano sprendiniai.

1. Lentelė. Pagrindinės interesų grupės ir jų interesai planuojant aprūpinimą šiluma

Interesų grupė	Pagrindiniai grupės interesai planuojant aprūpinimą šiluma
Dabartiniai CŠT šilumos vartotojai	Mažiausiais kaštais apsirūpinti šiluma; aplinkos užterštumo nedidėjamas (Naujų CŠT vartotojų prijungimas prie CŠT sistemos ar esamų atsijungimas, gali įtakoti centralizuotai tiekiamos šilumos kainą visiems CŠT vartotojams);
Naujai atsiradę šilumos vartotojai	Mažiausiais kaštais apsirūpinti šiluma;
CŠT įmonė	Išlaikyti kiek galima daugiau CŠT vartotojų, mokesčių už šilumą daugiau, nei šilumos tiekimo ribiniai kaštai; didinti tokių vartotojų skaičių; mažinti vidurinę patiektos šilumos savikainą;
Savivaldybė	Apima bendrus vartotojų ir savivaldybei priklausančios CŠT interesus (jei CŠT įmonė išnuomota, tai savivaldybės interesai labai priklauso nuo nuomos sutarties sąlygų, pvz., jei numatyta, jog sumažėjus CŠT vartotojų skaičiui savivaldybė turi kompensuoti įmonei, tuomet išlaikyti nesumažėjusį CŠT vartotojų skaičių tampa ir savivaldybės interesas)
Investuotojas į CŠT (nuomotojas, jei toks yra)	Išlaikyti kiek galima daugiau CŠT vartotojų, mokesčių už šilumą daugiau, nei šilumos tiekimo ribiniai kaštai; didinti tokių vartotojų skaičių; mažinti vidurinę patiektos šilumos savikainą;
Vietinio kuro tiekėjai	Didinti vartotojų skaičių (pvz., jei numatyta modernizuoti CŠT įmonę, pereinant prie biokuro kūrenimo, tai vietinio kuro tiekėjai yra suinteresuoti išlaikyti esamą CŠT vartotojų skaičių, kitu atveju vietinio kuro tiekėjai suinteresuoti didinti šilumos vartotojų, naudojančių individualius katilus, skaičių);
Gamtinių dujų tiekėjai	Didinti tokių gamtinių dujų vartotojų skaičių, kuriems tiekti dujas apsimoka (čia susikerta interesas tiekti gamtines dujas CŠT įmonei ir tiekti gamtines dujas deginimui individualiuose katiluose. Kuris interesas nusvers, priklauso nuo daug faktorių, pvz., gamtinių dujų kainos galutiniam vartotojui ir kt.);

Vienas iš specialiojo plano rengimo tikslų yra šių grupių interesų suderinimas aprūpinant vartotojus šiluma ir energijos ištekliais šilumos gamybai.

Pagrindiniai dokumentai, reglamentuojantys šių interesų grupių santykius, planuojant šilumos ūkį yra Šilumos ūkio įstatymas (Žin., 2003, Nr. 51-2254) ir Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklės (Žin., 2004, Nr. 12-360). Šių Taisyklių 19 punktas skelbia, jog plano rengimo procese dalyvauja suinteresuotos organizacijos, fiziniai ir juridiniai asmenys.

Pagrindiniai specialiojo planavimo proceso dalyviai yra specialiojo plano iniciatorius, planavimo organizatorius, plano rengėjas.

Pagal Taisyklės, savivaldybė specialiojo planavimo procese dalyvauja kaip specialiojo plano organizatorius. Taip pat Savivaldybė gali būti specialiojo plano rengimo iniciatorius.

Centralizuotai tiekiamos šilumos įmonė dalyvauja planavimo procese, kaip suinteresuota institucija, į kurią savivaldybė kreipiasi dėl planavimo sąlygų parengimo (pagal Teritorijų planavimo įstatymą, planavimo sąlygos - planuojamai teritorijai taikomos teritorijų planavimo normos ir galiojantys teritorijų planavimo dokumentai), taip pat su šia įmone turi būti suderinti specialiojo plano sprendiniai. CŠT įmonė gali būti specialiojo plano rengimo arba plano atnaujinimo iniciatorius.

Aprūpinimo šiluma specialiojo plano projekto sprendiniai turi būti viešai apsvarstyti. Taip visuomenei, o tuo pačiu ir šilumos vartotojams, suteikiama galimybė susipažinti su plano sprendiniais, pateikti pasiūlymus pakeitimams. Viešo svarstymo procedūras ir planavimu suinteresuotų fizinių ir juridinių asmenų, visuomeninių organizacijų teises bei pretenzijų teikimo tvarką reglamentuoja Teritorijų planavimo dokumentų projektų svarstymo su visuomene nuostatai (Žin., 1996, Nr. 90-2099).

Ne kiekvienas šilumos vartotojas dalyvauja viešo svarstymo procedūrose, dažnas vartotojas nėra nusiteikęs teikti pasiūlymus pakeitimams, o ir dažniausiai neturi tam reikiamų žinių, todėl negali tinkamai atstovauti savo interesams. Todėl vartotojų interesus atstovaujanti savivaldybė, gali samdyti konsultantą vartotojų interesams ginti plano rengimo procese. Konsultanto darbas gali būti apmokamas iš savivaldybės biudžeto, arba naudojant nebiudžetines lėšas, kurių panaudojimo tvarką tvirtina savivaldybės Taryba (Vietos savivaldos įstatymas (Žin., 1994, Nr. 55-1049).

1.4. Specialiojo plano rengimo finansavimas ir planavimo kaina

Specialiojo planavimo dokumentų rengimo, derinimo ir tvirtinimo bendrosios taisyklės, patvirtintos LR aplinkos ministro 1998 m. lapkričio 2 d. įsakymu Nr. 211 (Žin., 1998, Nr. 97-2693) numato, jog savivaldybės organizuojamam specialiajam planavimui lėšos numatomos kiekvienų metų biudžete, taip pat specialusis planavimas gali būti finansuojamas naudojant nebiudžetines lėšas, kurių sudarymą bei naudojimo tvarką tvirtina savivaldybių Taryba (Vietos savivaldos įstatymas (Žin., 1994, Nr. 55-1049).

Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklės numato (13 punktas), jog Plano rengimas finansuojamas iš savivaldybės biudžeto, šalies ir užsienio paramos fondų bei programų ar kitų teisėtai gautų lėšų. Taigi CŠT įmonė gali finansuoti specialiojo plano rengimą.

Pirminė Plano parengimo kaina apskaičiuojama vadovaujantis teisės akte Teritorijų planavimo darbų kainos skaičiavimo metodikos bendrąsias nuostatas, BSD2-96, patvirtintas Lietuvos Respublikos statybos ir urbanistikos ministerijos 1996 m. gegužės 2 d. įsakymu Nr. 63 (Žin., 1996, Nr. 49-1192);] pateiktomis rekomendacijomis (Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklių (Žin., 2004, Nr. 12-360) 14 punktas).

Galutinė kaina nustatoma parenkant plano rengėją pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą (Žin., 1996, Nr. 84-2000; 2002, Nr. 118-5296).

2. Specialiojo plano rengimo etapai

Šilumos ūkio specialiojo plano rengimo procesą reglamentuoja Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklės (Žin., 2004, Nr. 12-360). Pagal Taisyklės procesą sudaro parengiamasis etapas, plano rengimo etapas ir privalomųjų procedūrų etapas. Toliau peržvelgiamas kiekvienas etapas.

2.1. Parengiamasis etapas

Šio etapo metu nustatomi planavimo tikslai ir uždaviniai, parengiama ir patvirtinama planavimo užduotis, parenkamas Plano rengėjas, vykdomi kiti Taisyklėse numatyti parengiamojo etapo veiksmai.

Rekomenduojama savivaldybei, kaip specialiojo planavimo organizatorei, sudaryti koordinacinę grupę, į kurią įeitų kiekvienos pagrindinės interesų grupės atstovai. Vartotojų interesams galėtų atstovauti savivaldybės pasamdytas konsultantas. Tai įgyvendinamas Taisyklių 19 punkto nuostata dėl suinteresuotų organizacijų, fizinių ir juridinių asmenų dalyvavimo plano rengimo procese.

Koordinacinė grupė turėtų būti išlaikoma viso specialiojo plano rengimo metu. Koordinacinės grupės nariai galėtų dalyvauti nustatant planavimo tikslus ir uždavinius, rengiant planavimo užduotį, parenkant Plano rengėją. Pagal Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklės (Žin., 2004, Nr. 12-360) „planą rengti turi teisę juridiniai asmenys, atestuoti statybos techninio reglamento, STR 1.02.06:2002 „Teritorijų planavimo ir statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovų kvalifikaciniai reikalavimai ir atestavimas“, patvirtinto LR aplinkos ministro 2002 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 213 (Žin., 2002, Nr. 54-2152) nustatyta tvarka“.

2.2. Plano rengimo etapas

Šio etapo metu atliekama duomenų analizė, parenkamos techninės ir ekonominės prielaidos, atliekamas teritorijos suskirstymas zonomis, nustatomas zonos reglamentas, vykdomi kiti Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklėse (Žin., 2004, Nr. 12-360) numatyti plano rengimo etapo veiksmai.

Duomenų analizė, Vertinimas

Vadovaujantis šiomis Taisyklėmis bei Teritorijų planavimo dokumentams rengti sąlygų parengimo ir išdavimo taisyklėmis, patvirtintomis LR statybos ir urbanistikos ministerijos 1996 m. lapkričio 22 d. įsakymu Nr. 170 (Žin., 1997, Nr. 4-64), savivaldybė, arba plano rengėjas, kreipiasi į suinteresuotas institucijas dėl reikalingų dokumentų pateikimo. Pastarosiose taisyklėse taip pat yra numatyti planavimo sąlygų išdavimo terminai bei atsakomybė nepateikus planavimų sąlygų – „Institucija, nustatytais terminais nepateikusi sąlygų, praranda teisę reikšti pretenzijas planavimo priežiūros institucijoms dėl to, kad teritorijų planavimo dokumento sprendiniuose neįvertintos tos institucijos kompetencijai priklausantys klausimai“ (10 punktas).

Taigi institucijos turėtų būti suinteresuotos pateikti duomenis, nes nepateikus reikiamų duomenų plano rengėjas skaičiavimuose vadovaujasi sustambintais rodikliais, kurie dažnai gali skirtis nuo realių dydžių. Todėl gali skirtis ir rezultatai, o duomenų nepateikusi institucija praranda teisę reikšti pretenzijas dėl planavimo rezultatų.

Nesutarimus, iškilusius tarp specialiojo planavimo organizatoriaus ir sąlygas parengusių institucijų, nagrinėja atitinkamo lygmens valstybinės teritorijų planavimo priežiūros institucijos.

Esamai situacijai įvertinti būtini tokie duomenys:

- Duomenys apie šilumos vartotojus (esamus ir planuojamus – iš bendrojo plano, brėžinio sudarymas 1:10000 arba 1:20000)
- Duomenys apie stambius šilumos vartotojus – esamas ir planuojamas šilumos suvartojimas, šilumos vartojimo režimas (rekomenduojama turėti tikslią informaciją apie stambius šilumos vartotojus, nes tokie vartotojai gali stipriai įtakoti specialiojo plano sprendinius)
- Duomenys apie šilumos trasas – diametrus, santykinius nuostolius, amžių – planuojamas investicijas į šilumos trasų renovaciją
- Duomenys apie šilumos generavimą CŠT (kintamus ir pastoviuosius kaštus, taršą)
- Informaciją apie planuojamus CŠT pertvarkymus (kogeneracijos įrengimas, perėjimas prie biokuro deginimo, kt.), nurodant kaip pasikeistų po šių investicijų kaštų struktūra ir tarša, taip pat – nurodant kaip investicijos priklausys nuo padidėjusio/sumažėjusio šilumos poreikio. (Čia turėtų būti atsižvelgta į ateities modernizavimo galimybes, o ne tik remiantis dabartine situacija)
- Duomenis apie gamtinių dujų tinklą ir egzistuojančius vartotojus
- Duomenis apie foninę taršą
- Biokuro resursų rajone įvertinimas

Skaičiavimams atlikti priimamos prielaidos. Jos skirstomos į tokias dalis: bendrosios ekonominės ir techninės prielaidos (būdingos ne tik nagrinėjamai teritorijai, bet visai Lietuvai) bei prielaidos, būdingos nagrinėjamai teritorijai.

Pagrindinės bendrosios prielaidos:

- Ekonominės: vertinamasis laikotarpis, diskonto norma, darbo jėgos kainų prognozė ir darbo jėgos ekonominis – socialinis vertinimas, kuro ir elektros energijos kainų prognozė ir jų ekonominis – socialinis vertinimas, taršos ekonominis-socialinis vertinimas (išoriniai taršos kaštai)
- Techninės: santykinės investicijos prijungiant vartotojus prie šilumos, dujų ar elektros tinklų, šilumos mazgų, individualių katilinių kainos, skirtingo galingumo individualių katilinių efektyvumas, maksimalaus šilumos poreikio ir individualios katilinės galios santykiai, maksimalaus šilumos poreikio ir metinių poreikių santykiai

Prielaidos, būdingos nagrinėjamai teritorijai :

- CŠT infrastruktūros numatomas vystymas (numatomos investicijos į katilines bei elektrines, kogeneracijos galimybė, biokuro panaudojimo galimybė, katilinių, elektrinių efektyvumas, išlaidos eksploatacijai, santykiniai vandens ir elektros energijos poreikiai ir kt.); Santykiniai šilumos nuostoliai skirtingo tipo skersmens ir tipo trasose nagrinėjamoje teritorijoje; Santykinės investicijos į skirtingo amžiaus trasų perklojimą; Santykinės CŠT tinklų, dujų trasų ir elektros linijų, kitų infrastruktūros įrengimų remonto ar atstatymo išlaidos.

Nagrinėjama teritorijai būdingų prielaidų įvertinimui gali būti paimami duomenys iš jau padarytų verslo vystymo planų. Jei tokių planų nėra – parengiant CŠT modernizavimo planą specialiojo planavimo apimtyje. Tokio plano parengimas turėtų būti numatytas planavimo užduotyje. Reikalinga atsižvelgti į CŠT modernizavimą todėl, kad įvertinus tik šios dienos situaciją, perspektyvesnis gali pasirodyti šildymas individualiais gamtinių dujų katilais tam tikroje teritorijoje, tuo tarpu išanalizavus modernizavimo galimybę, paaiškėja, jog visuomenei priimtinesnis yra centrinis šilumos tiekimas toje teritorijoje, dėl sumažintų šilumos generavimo kaštų, sumažėjusios taršos ar kitų veiksnių.

Bendros techninės ir ekonominės prielaidos skaičiavimams parenkamos naudojantis Šilumos vartotojų įrenginių atjungimo nuo šilumos tiekimo sistemų ekonominio įvertinimo metodikos, patvirtintos LR ūkio ministro 2003 m. rugpjūčio 7 d. įsakymu Nr. 4-301 (Žin., 2003, Nr. 81(1)-3716), priede pateiktu prielaidų katalogu. Rekomenduojama, jog prielaidos būtų patvirtintos koordinacinės grupės narių – taip siekiama išvengti vėlesnių ginčų dėl esminių planavimo rezultatų.

Strateginis planavimas

Po duomenų surinkimo ir prielaidų patvirtinimo seka strateginis teritorijos planavimas - teritorijos suskirstymas zonomis ir zonos reglamento nustatymas.

Pirmiausiai reikia įvertinti, ar centralizuotas šilumos tiekimas yra perspektyvus analizuojamoje teritorijoje, t.y. – ar verta pradėti atskirų zonų vertinimą. Patikrinama, ar net modernizavus CŠT sistemą, šis aprūpinimo šiluma būdas yra pigesnis ir ekologiškai priimtinesnis, nei decentralizuotas šilumos tiekimas visame mieste. Tai ypač aktualu nedideliems miestams.

Zonos ribas nustato planuotojas, įvertindamas techninę galimybę keisti aprūpinimo šiluma būdą vienos zonos vartotojams, šilumos poreikio parametrus ir kitus požymius. Nėra nustatyta reikalavimų, kuriais planuotojas turėtų vadovautis skirstydamas teritoriją į zonas. Rekomenduojama laikytis pagrindinių principų:

- Zona turi būti vienalytė – t.y. turi vyrauti vienas šilumos vartotojų tipas (pvz., pramonės įmonės, daugiabučiai pastatai, individualūs gyvenamieji namai, komerciniai daugiaaukščiai pastatai, komerciniai mažaaukščiai pastatai ir pan.)
- Turi būti techninės galimybės pakeisti aprūpinimo šiluma būdą vienos zonos vartotojams – zonos vartotojai turi būti aprūpinami šiluma nuo vienos šilumos tinklų trasos atšakos, taip sudaroma galimybė visus vienos zonos vartotojus atjungti nuo šilumos tiekimo tinklų panaikinant visą šilumos tinklų atšaką.
- Turi būti panašios zonoje esančių vartotojų prisijungimo prie CŠT, dujų ar elektros tinklų galimybės.
- Jei yra informacija apie naujus vartotojus ir jų šilumos poreikius planuojamoje zonoje, ir naujų vartotojų atsiradimas gali nulemti optimalaus aprūpinimo šilumą būdo parinkimą toje zonoje, šie vartotojai įtraukiami kaip jau esantys vartotojai arba šiems vartotojams sudaroma atskira greta esanti zona.

Kiekvienai zonai atliekamas skirtingų aprūpinimo šiluma būdų ekonominis – socialinis vertinimas. Nėra reglamentuota, kokį vertinimo principą turi naudoti planuotojas, parinkdamas optimalų zonos aprūpinimo šiluma būdą. 4 Skyriuje pateikiami galimi aprūpinimo šiluma būdo vertinimo principai, jų privalumai ir trūkumai, bei rekomenduojamas naudoti vertinimo principas.

Galimų išimčių principas. Skirstant teritorijas į zonas, sprendimai yra atliekami remiantis skaičiavimų, kuriems naudojami sustambinti duomenys, rezultatais. Tačiau naudojami sustambinti rodikliai gali būti neobjektyvūs atskirų, išsiskiriančių vartotojų atveju. Todėl atskiri vartotojai gali būti aprūpinti šiluma alternatyviu zonos reglamentui būdu, jei dėl pagrįstų priežasčių toks aprūpinimo šiluma būdas yra naudingesnis ir tai galima įrodyti, naudojantis tais pačiais principais, kaip ir rengiant specialųjį planą, tik tikslesniais duomenimis.

2.3. Privalomųjų procedūrų etapas

Šiame etape vykdomas Specialiojo plano sprendimų derinimas ir tvirtinimas su suinteresuotomis institucijomis, pateikimas visuomenės svarstymui ir galutinis tvirtinimas, vykdomi kiti Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklėse (Žin., 2004, Nr. 12-360) numatyti privalomųjų procedūrų etapo veiksmai.

3. Specialiojo plano įdiegimas

Specialiojo plano sprendiniams (pvz., CŠT modernizavimas, dalies vartotojų decentralizavimas) įgyvendinti turėtų būti parengtas veiksmų planas. Veiksmų plano įgyvendinimas galėtų būti numatytas planavimo užduotyje.

Rekomenduojama, jog plano rengimo metu sudaryta Koordinacinė grupė prižiūrėtų, ar vykdomas veiksmų planas ir ar priimtų prielaidų neatitikimas faktiniams dydžiams yra pakankamas pagrindas atnaujinti specialųjį planą (pvz., ar prielaidos dėl dujų kainos kitimo atitinka situaciją). Todėl rekomenduojama Koordinacinę grupę išlaikyti visą laikotarpį tarp specialiųjų planų rengimo (atnaujinimo).

Esamiems zonos vartotojams specialiojo plano sprendiniai yra privalomi ir jie negali keisti aprūpinimo šiluma būdo, nebent pasinaudojus galimų išimčių principu (žr. 2.2 Strateginis planavimas – Galimų išimčių principas).

Tose zonose, kuriose numatytas prioritetas CŠT, atsijungiant esamiems šilumos vartotojams nuo centrinio šilumos tiekimo, taikomi LR Šilumos ūkio įstatyme numatyti apribojimai, atidedant atsijungimą arba skaičiuojant kompensaciją pagal Šilumos vartotojų įrenginių atjungimo nuo šilumos tiekimo sistemų ekonominio įvertinimo metodiką, patvirtintą LR ūkio ministro 2003 m. rugpjūčio 7 d. įsakymu Nr. 4-301 (Žin., 2003, Nr. 81(1)-3716).

Jeigu naujai atsiradęs vartotojas galėtų įtakoti zonos optimalų sprendinį dėl aprūpinimo šilumą būdo, tai naujasis vartotojas, arba savivaldybė arba kiti fiziniai ar juridiniai asmenys gali inicijuoti specialiojo plano atnaujinimą. Kitu atveju naujajam vartotojui specialiojo plano sprendiniai yra privalomi. Dėl plano atnaujinimo būtinumo galėtų spręsti Koordinacinė grupė arba savivaldybės samdomas konsultantas.

Specialusis planas yra atnaujinamas ne rečiau kaip kas 5 metai (Šilumos ūkio specialiųjų planų rengimo taisyklės (Žin., 2004, Nr. 12-360), 36 punktą).

4. Naudojami metodai

Vienas iš svarbiausių energetikos politikos kriterijų yra darni (*sustainable – angl.*) plėtra, todėl pasirenkant aprūpinimo šiluma būdo vertinimo metodus reikėtų vadovautis darnios plėtros kriterijais.

Darnus vystymasis suprantamas kaip ekonominiu, socialiniu ir aplinkosauginiu požiūriu subalansuota plėtra, ilgalaikėje perspektyvoje.

Suskirsčius teritoriją zonomis, atliekamas zonos vertinimas ir parenkamas tinkamiausias aprūpinimo šiluma būdas. Lyginami skirtingi scenarijai – pvz., aprūpinimo šiluma būdas kai visiems zonos vartotojams šiluma tiekama centralizuotai lyginamas su atveju, kai visi tos zonos vartotojai šiluma aprūpinami iš individualių gamtinių dujų katilų. Kiek turi būti zonų ir kokie aprūpinimo šiluma būdai toje zonoje yra lygintini parenka specialiojo plano rengėjas. Pasirenkamas tas aprūpinimo šiluma būdas, kurio ilgo laikotarpio sąnaudos aprūpinant vartotoją šiluma perskaičiuotos dabartine verte yra daug mažesnės negu aprūpinant vartotoją šiluma kitais būdais.

Parinkti optimalų zonos aprūpinimo šiluma būdą, įvertinant sąnaudas, galima naudojantis skirtingais principais. Čia aprašomi pagrindiniai vertinimo principai, jų privalumai ir trūkumai, įvertinant taip pat jų atitikimą darnios plėtros principams.

4.1. Mažiausių visuomeninių kaštų vertinimas

Lyginami socialiniai-ekonominiai (visuomeniniai) ilgo laikotarpio kaštai, skirtingais būdais aprūpinant šiluma nagrinėjamos zonos vartotojus.

Skaičiavimuose naudojamos ekonominės kainos – t.y. „išgrynintos“ sąnaudos šalies mastu, neįtraukiant maitų, subsidijų ir kitų mokėjimų, nesusijusių su realių ekonominių išteklių pirkimu - pardavimu.

Vertinamos ilgo laikotarpio sąnaudos, jų dydis dabartine verte nustatomas diskontuojant.

Skaičiuojant ekonominius – socialinius (visuomeninis) kaštus, įvertinamos tokios visuomenės aprūpinimo šiluma išlaidos:

- Išlaidos kurui, elektros energijai, remontui ir priežiūrai
- Ribinės šilumos generavimo įrenginių eksploatacijos sąnaudos (t.y. kintamos katilinių eksploatavimo išlaidos, priklausančios nuo generuotos šilumos kiekio, pastovios išlaidos neįtraukiamos, nes naujų vartotojų prisijungimas jų neįtakoja)
- Išoriniai taršos kaštai (t.y. sąnaudos dėl taršos daromos žalos žmonių sveikatai, šalies ekonomikai. Paprastai šie kaštai yra daug didesni negu šilumos gamintojų mokami taršos mokesčiai)
- Investicijos (Papildomos investicijos į katilines, kurių galima išvengti decentralizavus atskiras zonas; investicijos į šilumos mazgų atnaujinimą; investicijos į dujotiekio sistemos vystymą zonose; investicijos į individualių katilinių įrengimą ir atstatymą zonose; investicijos į elektros tiekimo sistemos sustiprinimą zonose; investicijos į elektroninių katilinių įrengimą zonose; investicijos į šiluminių trasų perklojimą; kitos būtinos investicijos).

2. Lentelė. Mažiausių visuomeninių kaštų vertinimo privalumai bei trūkumai

Privalumai	Trūkumai
Objektyvumas. Šiuo principu įvertinama nauda visai visuomenei, o ne atskiros interesų grupės nauda, kadangi šiuo atveju įvertinamos ne tik vartotojo sąnaudos apsirūpinant energijos ištekliais, bet ir sąnaudos, susijusios su energetikos ūkio įtaka sveikatai bei šalies ekonomikai; įvertina naudą ilgalaikėje perspektyvoje;	Sudėtingiausias modelis, apimantis daug parametru; Nuo to, kokios prielaidos bus priimtos, gali priklausyti skaičiavimų rezultatai. Pvz., ateities kaštų dabartinė vertė priklauso nuo pasirinktos diskonto normos ir vertinamojo laikotarpio; Sudėtinga įvertinti išorinius taršos kaštus pinigine verte;
Labiausiai atitinka darnios plėtros principus (dėl aukščiau išvardintų privalumų).	

4.2. Mažiausių vartotojų kaštų vertinimas

Lyginama visų vartotojų kiekvienoje nagrinėjamoje zonoje bendra finansinė nauda, pasirenkant vieną iš alternatyvių aprūpinimo šiluma būdų. T.y. parenkant tą būdą, kuris atspindi mažiausias vartotojo išlaidas.

Bendra finansinė nauda vertinama remiantis esamu gamtinių dujų, šilumos, įrangos aptarnavimo kaštų (tarifų) lygiu.

Vertinamas šios dienos suinteresuotumas, neatsižvelgiant į galimus techninius, ekonominius ir geopolitinius situacijos pokyčius ateityje.

Vartotojų išlaidos, kai šiluma tiekama skirtingais būdais:

- Išlaidos už nupirktą šilumą/dujas/elektros energiją, išlaidos šilumos mazgų, katilinių priežiūrai
- Investicijos į naują šilumos mazgų įrengimą, dujotiekio infrastruktūros išplėtimą, katilinių įrengimą

3. Lentelė. Mažiausių vartotojų kaštų vertinimo privalumai bei trūkumai

Privalumai	Trūkumai
<p>Paprastumas ir aiškumas.</p> <p>Rezultatų neprieštaravimas šios dienos vartotojų interesams</p>	<p>Vertinama tik siauros grupės nauda</p> <p>Vertinama dabartiniu laiko momentu</p> <p>Neįvertinamas šilumos ir dujų tiekimo įmonių numatomas modernizavimas</p> <p>Neįvertinama šilumos vartotojų atsijungimo nuo šilumos tiekimo sistemos daroma įtaka šilumos kainos likusiems vartotojams augimui</p> <p>Neįvertintas kuro kainų augimas ateityje</p> <p>Neįvertinami taršos išoriniai kaštai, o tuo pačiu ir sąnaudos dėl energetikos ūkio įtakos žmonių sveikatai bei šalies ekonomikai</p>
<p>Pagal aukščiau išvardintus trūkumus neatitinka darnios plėtros principų.</p>	

4.3. Mažiausių visų centralizuotai tiekiamos šilumos vartotojų kaštų vertinimas

Lyginama visų centralizuotai tiekiamos šilumos vartotojų bendra finansinė nauda apsirūpinti šiluma esant skirtingam vartotojų skaičiui. T. y. šiuo principu vertinama kiek vartotojo atsijungimas nuo CŠT tinklų įtakos šilumos kainą likusiems vartotojams.

Bendra finansinė nauda vertinama remiantis esamu gamtinių dujų, šilumos, įrangos aptarnavimo kaštų (tarifų) lygiu.

Vertinamas šios dienos suinteresuotumas, neatsižvelgiant į galimus techninius, ekonominius ir geopolitinius situacijos pokyčius ateityje.

4. Lentelė. Mažiausių visų CŠT vartotojų kaštų vertinimo privalumai bei trūkumai

Privalumai	Trūkumai
Paprastumas ir aiškumas. Atsižvelgiama į esamus CŠT vartotojų interesus	Neįvertintas kuro kainų augimas ateityje Vertinama trumpalaikė nauda Neįvertinami taršos išoriniai kaštai, o tuo pačiu ir sąnaudos dėl energetikos ūkio įtakos žmonių sveikatai bei šalies ekonomikai
Pagal aukščiau išvardintus trūkumus neatitinka darnios plėtros principų.	

4.4. Mažiausių savivaldybės kaštų vertinimas

Lyginama savivaldybės, kaip miesto vartotojų/energijos tiekėjų interesus atstovaujančios institucijos finansinis suinteresuotumas skirtingais aprūpinimo šiluma būdais. Savivaldybės interesai yra apskaičiuojami kaip visų vartotojų interesų ir energijos tiekėjų interesų suma.

Bendra finansinė nauda vertinama remiantis esamu gamtinių dujų, šilumos, įrangos aptarnavimo kaštų (tarifų) lygiu.

Vertinamas šios dienos suinteresuotumas, neatsižvelgiant į galimus techninius, ekonominius ir geopolitinius situacijos pokyčius ateityje.

Vartotojų interesai įvertinami kaip ir Mažiausių vartotojų kaštų principo.

Energijos tiekėjo išlaidos, tiekiant energiją skirtingų zonų vartotojams:

- Papildomos kintamos išlaidos (išlaidos kurui katilinėse, papildomos išlaidos elektros energijai, papildomai importuotų gamtinių dujų kaina, įvertinant ir nuostolius tinkluose)
- Investicijos į šilumos trasų, elektros tiekimo tinklų paklojimą ar keitimą, papildomos rekonstrukcijos katilinėse
- Išlaidos šilumos trasų, dujotiekių, elektros tiekimo tinklų priežiūrai

Energijos tiekėjo pajamos tiekiant šilumą/dujas/elektros energiją skirtingų zonų vartotojams, priklauso nuo patiektos energijos kiekio ir energijos kainos (tarifo). Energijos tiekėjų interesai yra teigiamas pajamų ir išlaidų skirtumas (pelnas).

5. Lentelė. Mažiausių savivaldybės kaštų vertinimo privalumai bei trūkumai

Privalumai	Trūkumai
<p>Paprastumas ir aiškumas.</p> <p>Lyginant su Mažiausių vartotojų kaštų principu, įvertinami ne tik nagrinėjamos zonos vartotojų, bet ir kitų pusių interesai.</p>	<p>Vertinama tik siauros grupės nauda</p> <p>Vertinama dabartiniu laiko momentu</p> <p>Neįvertinamas šilumos ir dujų tiekimo įmonių numatomas modernizavimas</p> <p>Neįvertinama šilumos vartotojų atsijungimo nuo šilumos tiekimo sistemos daroma įtaka šilumos kainos likusiems vartotojams augimui</p> <p>Neįvertintas kuro kainų augimas ateityje</p> <p>Neįvertinami taršos išoriniai kaštai, o tuo pačiu ir sąnaudos dėl energetikos ūkio įtakos žmonių sveikatai bei šalies ekonomikai</p>
<p>Pagal aukščiau išvardintus trūkumus neatitinka darnios plėtros principų.</p>	

Naudojant skirtingus planavimo metodus galimi rezultatų skirtumai, visų pirma dėl to, jog tai, kas naudinga visuomenei kaip visumai, ne visada naudinga atskirai visuomenės grupei.

CŠT įmonei palankiausias yra Mažiausias centralizuotai tiekiamos šilumos vartotojų kaštų vertinimo būdas. Tačiau šis būdas atspindi tik siauros grupės interesus dabartiniu laiko momentu, todėl nėra rekomenduojamas.

Kitas aprūpinimo šiluma būdo parinkimo principas palankiausias CŠT įmonei yra Mažiausių visuomeninių kaštų principas. Šitas būdas palankus CŠT įmonei todėl, kad vertinami ilgo laikotarpio kaštai, todėl palankiausiai įvertinamos ir investicijos į šilumos ūkio modernizavimą, tuo tarpu žiūrint trumpalaikiu laikotarpiu tokios investicijos atrodo nepriimtinos arba apskritai yra neįvertinamos.